

परिशिष्टम्-2

विलोमपदानि (Antonyms)

धनिकः	-	निर्धनः
कटुः	-	मधुरम्
मित्रम्	-	शत्रुः
विद्वान्	-	मूर्खः
दानी	-	कृपणः
उद्यमी	-	अलसः
लाभः	-	हानिः
प्रकाशः	-	अन्धकारः
समीपम्	-	दूरम्
ज्येष्ठः	-	कनिष्ठः
देवः	-	दानवः
रात्रिः	-	दिवसः
आयः	-	व्ययः
कीर्तिः	-	अपकीर्तिः
सार्थकः	-	निरर्थकः
सुलभः	-	दुर्लभः
सक्रियः	-	निष्क्रियः
अमृतम्	-	विषम्
जीवनम्	-	मरणम्
साकारः	-	निराकारः
स्वतन्त्रता	-	परतन्त्रता
जयः	-	पराजयः
स्तुतिः	-	निन्दा
शोकः	-	हर्षः
आस्तिकः	-	नास्तिकः
सज्जनः	-	दुर्जनः
संयोगः	-	वियोगः

शीतम्	-	उष्णम्
स्वदेशः	-	विदेशः
उत्थानम्	-	पतनम्
मूकः	-	वाचालः
कृतज्ञः	-	कृतघ्नः
उपकारः	-	अपकारः
नवीनः	-	प्राचीनः
उदयः	-	अस्तः
नूतनम्	-	पुरातनम्
उचितम्	-	अनुचितम्
प्रत्यक्षः	-	परोक्षः
क्रयः	-	विक्रयः
आरोहः	-	अवरोहः
अग्रजः	-	अनुजः
दुःखितः	-	प्रसन्नः
कृष्णः	-	श्वेतः
अद्य	-	श्वः
दिवसः	-	रात्रिः
अधः	-	उपरि
वक्रः	-	सरलः
क्लिष्टः	-	सरलः

पर्यायवाचिनः शब्दाः (Synonyms)

नयनम्	-	चक्षुः, लोचनम्, नेत्रम्
कमलम्	-	पङ्कजम्, नीरजम्, सरोजम्
भूमिः	-	धरा, वसुधा, वसुन्धरा
नदी	-	सरिता, सलिला, तटिनी
जलम्	-	नीरम्, तोयम्, सलिलम्
खगः	-	खेचरः, पक्षी, विहङ्गः
मेघः	-	जलदः, घनः, वारिदः
भ्रमरः	-	मधुपः, भृङ्गः, मधुकरः
रात्रिः	-	निशा, रजनी, यामिनी

वृक्षः	-	तरुः, विटपः, पादपः
नारी	-	महिला, वनिता, कामिनी
समुद्रः	-	सागरः, जलधिः, रत्नाकरः
अश्वः	-	घोटकः, वाजी, तुरङ्गः
गजः	-	करी, द्विपः, कुञ्जरः
हस्तः	-	करः, पाणिः
पुत्रः	-	सुतः, आत्मजः, तनयः
गृहम्	-	आलयः, सदनम्, निकेतनम्
सेवकः	-	दासः, अनुचरः, भृत्यः
सरस्वती	-	भारती, वीणावादिनी, शारदा
सूर्यः	-	भानुः, भास्करः, आदित्यः
सिंहः	-	वनराजः, शार्दूलः, केसरी
पुष्पम्	-	सुमनः, कुसुमम्, प्रसूनम्
वनम्	-	काननम्, अरण्यम्, विपिनम्
चन्द्रमा	-	मयङ्कः, शशीः, रजनीशः
पर्वतः	-	गिरिः, नगः, शैलः
गणेशः	-	गजाननः, एकदन्तः, गौरीपुत्रः
अमृतम्	-	सुधा, पीयूषम्, सोमः
लक्ष्मी	-	श्रीः, कमला, रमा
गङ्गा	-	भागीरथी, देवनदी
गगनम्	-	नभः, व्योम, अम्बरम्
इन्द्रः	-	शक्रः, देवेन्द्रः, सुरपतिः
अग्निः	-	अनलः, पावकः, वह्निः
वायुः	-	समीरः, अनिलः, पवनः
राजा	-	नृपः, भूपतिः, नरेशः
पुत्री	-	सुता, आत्मजा, तनया